

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA HUQUQ USTUVORLIGINI TA’MINLASH SOHASIDAGI AMALIY ISHLAR

Parxatov Mardonbek Davronbekovich

Toshkent davlat yuridik universiteti

Ommaviy axborot vositalari huquqi yo‘nalishi magistranti

ANNOTATSIYA

So‘ngi yillarda o‘z rivojlanish tarixida yangi sahifa ochgan Respublikamizda davlat va jamiyat hayotida huquq ustuvorligini ta‘minlashda bir qator islohatlar orqali muqim barqarorlik amalga oshirildi. Mazkur ishda huquq ustuvorligini ta‘minlash bo‘yicha va uning nazorati bo‘yicha davlatimizda amalga oshirilayotgan ishlar va ularning huquqiy mezanizmlari haqida fikr yuritiladi. Mazkur ishda huquq ustunligini takomillashtirish bo‘yicha tavsiya va takliflar berilgan bo‘lib, undan qonun ijodkorligi sohasida foydalanish mumkin.

Kalit so‘zlar: huquq ustuvorligi, demokratik davlat, qonuniylik, huquqiy ong va huquqiy madaniyat.

ANNOTATION

In recent years, the Republic, which has opened a new page in its history of development, has achieved a stable stability through a series of reforms to ensure the rule of law in the life of the state and society. This work focuses on the work being done in our country to ensure the rule of law and its control, and their legal mechanisms. This work provides recommendations and suggestions for improving the rule of law, which can be used in the field of lawmaking.

Keywords: rule of law, democratic state, legitimacy, legal consciousness and legal culture.

So‘ngi yillarda sud-huquq sohasida, davlat boshqaruvi sohasida amalga oshirilgan islohatlar natijasida tom ma‘noda ijtimoiy adolat tiklandi. Fuqarolarga bevosita Prezident portali va Xalq qabulxonalarini orqali murojat qilish imkoniyatining yaratilishi natijasida o‘zlarining mavjud muammolari va turli xil davlat organlaridagi o‘zboshimchalik va huquqbuzarliklar to‘g‘risida xabar berish va o‘zlarining buzulgan huquqlarini tiklash imkoniyatiga ega bo‘ldilar.

“Huquq ustuvorligi – bu qonunlar va ularga muvofiq chiqarilgan huquqiy hujjatlarga barcha davlat organlari, mansabdor va boshqa shaxslarning og‘ishmay amal qilishiga aytiladi”. Huquq ustuvorligini ta‘minlashda birinchi navbatda barcha narmativ huquqiy hujjatlar qat‘iy mayor asosida va belgilangan tartibda qabul qilinishi va barcha davlat organlari, mansabdor shaxslar va fuqarolar unga qat‘iy amal qilishi ta‘minlash lozim. Aynan yuqoridagi fikrlar Konstitutsiyamizning 15-moddasida ham o‘z ifodasini topgan bo‘lib “O‘zbekiston Respublikasida O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarining ustunligi so‘zsiz tan olinadi.

Davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalari, fuqarolar Konstitutsiya va qonunlarga muvofiq ish ko‘radilar”²⁴ deb mustahkamlab qo‘yilgan.

Huquq ustuvorligi - bu qonunlarning realligidan, jamiyatda chinakam demokratik muhit va haqiqiy huquqiy rejim o‘rnatilganligidan dalolat beradi. Qonuniylik bu davlat tomonidan qonunlar tizimini jamiyat taraqqiyoti talablariga mos ravishda takomillashtirib borish va davlat organlari, jamoat birlashmalari, mansabdor shaxslar va fuqarolar tomonidan qonunlarga qat‘iy rioya etish va ularni og‘ishmay amalga oshirishda namoyon bo‘ladigan davlat va jamiyat hayotining prinsipidir. Jamiyatda qonuniylikning darajasini huquqiy tartibotning qay darajada o‘rnatilganligi va unga amal qilinishi orqali aniqlanadi. Qonuniylikning mazmuni huquqiy me‘yorlarga qat‘iy va og‘ishmay rioya etishlarida ifodalansa, huquqiy-tartibot esa jamiyat a‘zolarining yurishturishlari, ularning subyektiv huquq va burchlariga muvofiq kelishida ifodalanadi. Boshqacha qilib aytganda, huquqiy-tartibot huquqiy munosabatlar doirasida shu munosabatlarning ishtirokchilari o‘z subyektiv huquqlarini amalga

²⁴ O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 09.02.2021-y., 03/21/671/0093-son.

oshirishlari va huquqiy burchlarini bajarishlari natijasida vujudga keladi. Huquqiy tartibotga amal qilish uchun eng avvalo huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish lozim.

Qonuniylik prinsipi-bu barcha davlat organlari, mansabdor shaxslar, xizmatchilar, jamoat birlashmalari, nodavlat tashkilotlar va fuqarolarning qonun va boshqa qonun hujjatlariga og‘ishmay amal qilishidir. Bundan ko‘rishimiz mumkinki qonunlarga amal qilish barchamizning vazifamizdir. Shu o‘rinda takidlab o‘tish joizki birinchi Prezidentimiz Islom Karimov *“Qonuniylik va huquqiy tartibot tantana qilmasa, shaxsning huquqlari va erkinliklar, qattiq intizom, ichki uyushqoqlik va ma’suliyat ustuvir bo‘lmasa, qonun va an’analar hurmat qilinmasa, huquqiy davlatni tasavvur qilib bo‘lmaydi”*,²⁵ - deb qonuniylikning ahamiyatini aniq ko‘rsatib bergan edilar. Zeroki qonunlarga amal qilish rivojlanish va farovonlik garovi ekanligini jahon tajribasi isbotlagan.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev 2017-yil 22-dekabr kuni Oliy Majlisga murojaatnomasida *“Barchamiz bir haqiqatni unutmasligimiz kerak: qonunning birdan-bir manbai va muallifi tom ma’noda xalq bo‘lishi shart.”*²⁶ – degan tamoyilni ilgari surdi. Bundan shu narsa anglashiladiki xalqimizning huquqiy savodxonligi qanchalik yuqori bo‘lsa jamiyatda huquq ustuvorligi ta’minlanadi.

Normativ-huquqiy hujjatlarni hamma birdek tushunishi uchun albatta ular sharhlanishi lozim. Huquqiy madaniyat va huquqiy ongning rivojlanishida huquqni sharhlash muhim rol o‘ynaydi. Jamiyat hayotida huquqiy munosabatlar o‘rnatilishida har bir shaxsdan yetarlicha huquqiy ongga ega bo‘lish talab etiladi.

Huquqiy ong - jamiyat a’zolarining mavjud huquqiy munosabatlar va huquqni tushunishi, huquq-tartibot haqidagi tasavvurida o‘z aksini topadi. Huquqiy ong nafaqat amaldagi huquq, balki uning tarixi, shuningdek boshqa jamiyatlardagi voqeliklarni bilishni ham o‘z ichiga oladi²⁷.

²⁵ Karimov.I.A.. “O‘zbekiston-kelajagi buyuk davlat”.-T.: “O‘zbekiston”. 1992. 38-bet.

²⁶ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, 2017 yil 22 dekabr. <https://president.uz/uz/lists/view/1371> URL: <https://lex.uz/statistic>

²⁷ Odilqoriyev X.T. Davlat va huquq nazariyasi. — T., 2018. — 280 b.

Huquqiy madaniyat o‘z navbatida qonunni tushunish, qabul qilish hamda unga ongli ravishda rioya etish, ijro etish kabi xususiyatlarni ham qamrab oladi²⁸.

So‘ngi yillarda jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish borasida jadal ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan 2019 yil 9-yanvarda Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev tomonidan “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida” farmoni e‘lon qilindi. Ushbu farmon doirasida qilingan ishlar ya‘ni jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish konsepsiyasini oshirish bo‘yicha Adliya vazirligi tomonidan “Yo‘l xaritasi” ishlab chiqildi. Yana shuningdek Advice.uz huquqiy axborot tizimining ishlab chiqilishi orqali aholining huquqiy maslahat olish imkoniyatini yaratildi. Shu bilan birgalikda konsepsiyaga muvofiq Vazirlar Mahkamasi tomonidan “Huquqiy targ‘ibot ishlari a‘lochisi” ko‘krak nishoni joriy etildi²⁹. Bu kabi ishlar aholining huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasi oshishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Davlat boshqaruvi sohasida Ijro.gov.uz ijro intizomining idoralararo yagona elektron tizimi joriy etilishi orqali davlat organlari va mansabdor shaxslarning qonunlar, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon, qaror, farmoyish va topshiriqlarining ijrosi bo‘yicha nazorat va hisobdorligi tashkil qilindi. Bu esa ularning faoliyatidagi huquqiylikni ta‘minlamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov.I.A. “O‘zbekiston-kelajagi buyuk davlat”.-T.: “O‘zbekiston”. 1992.
2. Mirziyoev Sh.M. 2017-yil 22-dekabr kungi Oliy Majlisga murojaatnomasi.
3. Sh.Mirziyoyevning 2019 yil 9-yanvardagi “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida” farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
5. Odilqoriyev X.T. Davlat va huquq nazariyasi. — T., 2018.
6. Корельский В.М., Перевалов В.Д.Теория государства и права. — М., 2013.

²⁸ Корельский В.М., Перевалов В.Д.Теория государства и права. — М., 2013. — 335 с.

²⁹ *Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi*, 30.11.2021-y., 06/21/26/1111-son